

LBRIS

We know
books

Isabel Allende Fiica norocului

Traducere din spaniolă de
CORNELIA RĂDULESCU

HUMANITAS
fiction

triumfătoare prin toată California. Cozile curioșilor se întindeau pe străzi și nu a rămas nimeni care să nu fi văzut de aproape sinistrele trofee. Eliza s-a dus printre primii și Tao Chi'en a însoțit-o, nedorind ca ea să treacă singură printr-o astfel de încercare, cu toate că primise vestea uimitor de calmă. După o așteptare nesfârșită în plin soare, le-a venit și lor rândul și au intrat în clădire. Eliza l-a apucat strâns de mână pe Tao și a înaintat hotărâtă, neluând în seamă râul de sudoare care îi uda rochia și tremurul care îi zgâlțâia oasele. S-au trezit într-o sală întunecoasă, slab luminată de mari lumânări galbene care degajau un abur sepulcral. Pereții erau acoperiți de pânze negre iar într-un colț instalaseră un pianist curajos care zdrăngănea niște marșuri funebre mai curând cu resemnare decât cu sentiment. Pe o masă, de asemenea acoperită cu pânză de catafalc, stăteau cele două recipiente de sticlă. Eliza a închis ochii și s-a lăsat condusă de Tao Chi'en, convinsă că bătăile ei de inimă erau mai puternice decât acordurile pianului. S-au oprit, a simțit presiunea mâinii prietenului pe a ei, a tras o gură de aer și a deschis ochii. A privit capul câteva secunde și imediat s-a lăsat trasă afară.

— El era? a întrebat Tao Chi'en.

— Acum sunt liberă..., a răspuns ea continuând să-l țină de mână.

Cuprins

PARTEA ÎNTÂI

1843-1848

Valparaíso	7
Englezii	25
Domnișoare	44
Reputație proastă	57
Pretendenții	69
Miss Rose	82
Dragostea	96

PARTEA A DOUA

1848-1849

Vestea	113
Despărțirea	131
Al Patrulea Fiu	143
Tao Chi'en	159
Călătoria	185
Argonauți	206
Secretul	229

PARTEA A TREIA

1850-1853

El Dorado	247
Afaceri	264
Porumbițe pângărite	276
Dezamăgiri	289
<i>Sing song girls</i>	308
Joaquín	324
O pereche neobișnuită	335

Redactor: Florentina Hojbotă
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Doina Elena Podaru
Corector: Oana Dumitrescu

Lucrare executată la Monitorul Oficial R.A.

ISABEL ALLENDE
HIJA DE LA FORTUNA
Copyright © Isabel Allende, 1999
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2010, 2013, 2016,
pentru prezenta ediție românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ALLENDE, ISABEL
Fiica norocului / Isabel Allende; trad.: Cornelia Rădulescu. –
Ed. a 2-a. – București: Humanitas Fiction, 2016
ISBN 978-606-779-069-6
I. Rădulescu, Cornelia (trad.)
821.134.2(83)-31=135.1

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021 311 23 30

PARTEA ÎNTÂI

1843 - 1848

Valparaíso

Fiecare om se naște cu câte un talent special, iar Eliza Sommers a descoperit repede că avea două: miros bun și memorie bună. Primul i-a folosit ca să-și câștige existența, și al doilea ca să și-o amintească, dacă nu cu precizie, măcar cu poetica aproximație a astrologilor. Ceea ce se uită e ca și cum nu ar fi fost, dar amintirile ei reale sau iluzorii erau multe, era de parcă ar fi trăit de două ori. Obișnuia să-i spună credinciosului ei prieten, înțeleptul Tao Chi'en, că memoria ei era aidoma calei vaporului în care se cunoscuseră, vastă și întunecată, plină de cutii, butoaie și saci în care se îngrămădeau întâmplările unei vieți întregi. Trează, nu era ușor să găsească ceva în dezordinea aceea teribilă, dar o putea face în somn, așa cum o învățase Mama Fresia în dulcile nopți ale copilăriei, când contururile realității erau abia o linie fină de cerneală palidă. Intra în somn pe un drum bine știut și se întorcea cu multă precauție, ca să nu spargă viziunile delicate de lumina aspră a treziei. Avea încredere în această resursă așa cum au alții în cifre și atâta își exersase arta de a-și aminti, încât o putea vedea pe Miss Rose înclinată deasupra cutiei de săpun de rufe care i-a fost primul leagăn.

— E imposibil să-ți amintești asta, Eliza. Nou-născuții sunt ca pisicile, nu au sentimente și nici memorie, susținea Miss Rose, în rarele ocazii când au vorbit despre asta.

Totuși, această femeie care o privea de sus, în rochia ei de culoarea topazului și cu șuvițe desprinse din coc și suflate

de vânt, se întipărise în memoria Elizei și n-a putut accepta niciodată cealaltă explicație asupra originii ei.

— Ai sânge englezesc, ca noi, o asigură Miss Rose când ajunsese la vârsta la care putea înțelege. Doar cineva din colonie ar fi avut ideea de a te depune într-un coșuleț la ușa *Companiei Britanice de Import-Export*. Sigur știa ce inimă bună are fratele meu Jeremy și a ghicit că te va primi. Pe atunci îmi doream la nebunie să am un copil și mi-ai ajuns în brațe trimisă de Domnul, pentru a fi educată în principiile solide ale credinței protestante și limbii engleze.

— Englezoaică, tu? Fată, să nu-ți faci iluzii, ai păr de indiană, așa ca mine, bombănea Mama Fresia în spatele patroanei.

Nașterea Elizei era un subiect interzis în casă și fata s-a obișnuit cu misterul. Acesta, ca și alte subiecte delicate, nu se pomenea de față cu Rose și Jeremy Sommers, dar se comenta pe șoptite la bucătărie cu Mama Fresia, care a menținut neschimbată descrierea cutiei de săpun, în timp ce versiunea lui Miss Rose s-a tot înflorit cu trecerea anilor până a devenit un adevărat basm. După ea, coșul găsit la ușa biroului era făcut din răchita cea mai fină și căptușit cu batist, cămașa îi era brodată cu împunsături ca de albină și cearșafurile aveau dantele de Bruxelles pe margini, în plus era învelită într-o păturică de vizon, extravagantă nemaivăzută în Chile. Cu timpul s-au mai adăugat șase monede de aur legate într-o batistă de mătase și un bilet scris în engleză care explica faptul că fetița, deși nelegitimă, era de neam foarte bun, numai că Eliza n-a văzut niciodată nimic din toate astea. Monedele, vizonul și biletul au dispărut în mod convenabil și din nașterea ei n-a rămas nici urmă. Totuși, explicația Mamei Fresia semăna mai mult cu propriile ei amintiri: deschizând ușa într-o dimineață de la sfârșitul verii, au găsit un bebeluș de sex feminin în pielea goală într-o cutie.

— Cât despre păturica de vizon și monedele de aur, nici gând. Eram de față și-mi amintesc foarte bine. Dărdăiai într-o haină bărbătească, nici măcar un scutec nu îți puseseră,

și erai toată căcată pe tine. Erai o gălmă roșie ca o langustă răsfiartă, cu un smoc de păr ca mătasea porumbului în vârful capului. Asta erai. Nu-ți face iluzii, nu te-ai născut ca să fii prințesă, iar dacă ai fi avut părul la fel de negru ca acum stăpânii ar fi aruncat coșul la gunoi – susținea femeia.

Cel puțin erau cu toții de acord că fetița intrase în viața lor pe 15 martie 1832, la un an și jumătate de la venirea familiei Sommers în Chile, drept care au hotărât ca aceea să fie data nașterii ei. Toate celelalte au fost doar o aglomerare de contradicții, drept care Eliza a ajuns până la urmă la concluzia că nu merita să risipească energie pe această temă, pentru că oricare ar fi fost adevărul, oricum nu mai putea fi schimbat. Important este ce face omul pe lumea asta, nu cum ajunge în ea, obișnuia să-i spună lui Tao Chi'en de-a lungul multilor ani ai splendidei lor prietenii, dar el nu era de acord, îi era cu neputință să-și imagineze propria sa viață separată de lungul șir al strămoșilor săi, care nu doar contribuiseră la a-i da trăsăturile fizice și mentale, dar îi lăseseră moștenire și karma. Soarta lui, credea, era determinată de faptele rudelor care trăiseră înainte vreme, de aceea avea obligația să le onoreze cu rugăciuni zilnice și să se teamă de ele atunci când îi apăreau în veșminte de fantome ca să-și ceară drepturile. Tao Chi'en era în stare să recite numele tuturor străbunilor săi, până la cei mai îndepărtați și venerabili stră-străbunici morți de mai bine de un secol. Preocuparea lui majoră în timpul goanei după aur era să se întoarcă să moară în satul lui din China pentru a fi înmormântat lângă ai săi; în caz contrar, sufletul urma să bântuie în veci pe pământ străin. Eliza ținea firește la povestea coșulețului elegant – nici un om în toate mințile nu poate prefera să apară într-o ladă pentru săpun de rufe – dar de dragul adevărului nu o putea accepta. Mirosul ei de câine prepelicar își aducea foarte bine aminte de prima mireasmă a existenței ei, care nu era de cearșafuri curate de batist, ci de lână, sudoare bărbătească și tutun. Cea de-a doua era o duhoare grosolană de capră.

Eliza a crescut privind Pacificul de la balconul locuinței părinților ei adoptivi. Cățărata pe coastele unei coline din portul Valparaíso, casa pretindea să imite stilul pe atunci la modă la Londra, dar necesitățile terenului, climei și vieții din Chile impuseseră modificări substanțiale, iar rezultatul era o adevărată aiureală. În fundul curții apăruseră ca niște tumori organice mai multe magazine fără ferestre și cu uși de închisoare, în care Jeremy Sommers își încuia marfa cea mai de preț a companiei și care în depozitele portului ar fi făcut imediat picioare.

— Asta e o țară de hoți, nicăieri în lume compania nu cheltuiește atât pentru a asigura marfa ca aici. Se fură totul, iar ce scapă de borfași este inundat iarna, incendiat vara sau distrus de un cutremur, repeta în timp ce catării cărau noi baloturi pentru a fi descărcați în curte.

De atâtă stat la fereastră ca să privească marea și să numere corăbiile și balenele de la orizont, Eliza a ajuns să fie convinsă că era fiica unui naufragiu, nu a unei mame denaturate în stare să o abandoneze goală în nesiguranța unei zile de martie. A scris în jurnalul ei că un pescar o găsisese pe plajă printre rămășițele unei bărci distruse, o învelise în haina lui și o lăsase în fața celei mai mari case din cartierul englezesc. Cu timpul, a ajuns la concluzia că povestea nu era rea deloc: există o anume poezie și un mister în ce aduce marea. Dacă oceanul s-ar retrage, nisipul rămas la vedere ar fi un vast deșert umed presărat cu sirene și pești în agonie, spunea John Sommers, frate cu Jeremy și Rose, care navigase pe toate mărilor lumii și descria cu însuflețire cum se retrage apa într-o tăcere mormântală, pentru a reveni sub forma unui val uriaș, măturând totul în cale. Groaznic, spunea, dar măcar ai timp să fugi pe dealuri, în schimb în cazul cutremurelor clopotele bisericii bat ca să anunțe catastrofa când totul s-a sfârșit și lumea e sub dărâmături.

La apariția fetiței, Jeremy Sommers avea treizeci de ani și începea să-și facă un viitor strălucit la *Compania Britanică de Import-Export*. În cercurile comerciale și bancare avea

faimă de om de onoare: o strângere de mână și cuvântul său echivalau cu un contract semnat, virtute indispensabilă oricărei tranzacții, deoarece scrisorile de credit întârziu cu lunile până traversau oceanele. Pentru el, care era lipsit de avere, bunul lui renume era mai important decât viața însăși. Reușise cu sacrificii să aibă o poziție sigură în depărtatul port Valparaíso, așa că ultimul lucru pe care și-l dorea în viața lui bine organizată era o faptură abia născută care să-i dea peste cap rutina, dar când Eliza a ajuns la ei acasă n-a mai putut face nimic, fiindcă văzând-o pe sora lui, Rose, ocupându-se de copil ca o mamă, toată voința i-a slăbit.

Pe atunci Rose avea doar douăzeci de ani, dar era o femeie cu un trecut în spate, iar posibilitățile de a face o căsnicie reușită puteau fi socotite minime. Pe de altă parte, își făcuse socotelile și decisese că o căsătorie ar fi fost, chiar în cazul cel mai bun, o afacere proastă; alături de fratele ei Jeremy se bucura de o independență pe care nu ar fi avut-o cu un soț. Se împăcase cu viața și nu se lăsa speriată de stigmatul celibatelor, dimpotrivă, era hotărâtă să fie motiv de invidie pentru femeile căsătorite, în ciuda teoriei la modă conform căreia dacă o femeie nu-și îndeplinește rolul de mamă și soție îi cresc mustăți, ca sufragetelor, dar îi lipseau copiii și asta era singurul necaz pe care nu îl putea transforma în triumf prin exercițiul disciplinat al imaginației. Câteodată visa că pereții camerei erau plini de sânge, covorul mustea de sânge, sânge până la tavan, iar ea, în mijlocul încăperii, goală și despletită ca o lunatică, dădea naștere unei salamandre. Se deștepta țipând și toată ziua era dezorientată și nu putea să scape de coșmar. Jeremy o observa făcându-și griji pentru nervii ei și învinuindu-se că a târât-o atât de departe de Anglia, deși nu putea să-și înfrâneze oarece satisfacție egoistă pentru câte realizaseră amândoi. Dat fiind că ideea de a se căsători nu-i trecuse vreodată prin minte, prezența lui Rose rezolva problemele domestice și sociale, două aspecte importante ale carierei sale. Sora lui compensea natura lui introvertită și solitară, de aceea suporta cu dragă

inimă schimbările ei de temperament și cheltuielile nenece- sare. Când a apărut Eliza și Rose a insistat să rămână la ei, Jeremy nu a îndrăznit să se opună sau să exprime îndoieli meschine, a pierdut cu galanterie toate bătlăile destinate a o ține pe fată la distanță, începând cu momentul în care i s-a dat un nume.

— O va chema Eliza, ca pe mama noastră, și va purta numele nostru, a decis Rose după ce a hrănit-o, a îmbăiat-o și a învelit-o în propria ei mantilă.

— În nici un caz, Rose! Ce o să spună lumea?

— De asta am eu grijă. Lumea o să spună că ești un ade- vărat sfânt că ai primit-o pe sărmana orfană, Jeremy. Nu e nenorocire mai mare decât să n-ai familie. Ce m-aș face fără un frate ca tine? răspunse, conștientă de spaima fratelui ei în prezența celei mai slabe umbre de sentimentalism.

Bârfele au fost inevitabile, Jeremy Sommers a trebuit să se resemneze și cu asta, așa cum a acceptat ca fata să primească numele mamei, să doarmă în primii ei ani în cameră cu sora lui și să instaureze zarva în casă. Rose a răspândit povestea incredibilă a coșulețului luxos lăsat de mâini anoni- me în fața biroului *Companiei Britanice de Import-Export* și nimeni nu a înghițit-o, dar cum nu putea fi acuzată că a călcat greșit, doar în fiecare duminică o văzuseră cântând la slujba anglicană și talia subțirică sfida legile anatomiei, și-au spus că bebelușul provenea dintr-o legătură a lui cu vreo femeie de stradă și de aceea îl creșteau ca pe un copil din familie. Jeremy nu și-a dat osteneala să răspundă zvo- nurilor răutăcioase. Iraționalitatea copiilor îl deranja, dar Eliza a reușit să-l cucerească. Deși nu recunoștea, îi plăcea să o vadă jucându-se la picioarele lui seara, când se așeza în fotoliu să citească ziarul. Între ei nu erau manifestări de afecțiune, el înțepenea la simplul fapt de a trebui să strângă o mână omenească, ideea unui contact mai intim îl panica.

Când nou-născuta a apărut în casa Sommers în acea zi de 15 martie, Mama Fresia, care făcea pe bucătăreasa și pe jupâneasa, a fost de părere că trebuiau să scape de ea.

— Dacă propria ei mamă a abandonat-o, o fi pentru că e blestemată și cel mai bine este să nu o atingeți, spuse, dar nu a avut succes în fața îndârjirii patroanei.

Imediat ce Miss Rose a luat-o în brațe, fetița a început să urle, zguduind casa și martirizând nervii celor ce se găseau înăuntru. Neputând să o facă să tacă, a improvizat un leagăn dintr-un sertar al scrinului și a acoperit-o cu niște pături, apoi a plecat grăbită să caute o doică. S-a întors curând cu o femeie găsită în piață, dar nu i-a trecut prin minte să o cerceteze îndeaproape, s-a mulțumit să-i vadă sânii mari care aproape că ieșeau din bluză pentru a o angaja. Era o țărancă puțin înapoiată, care a intrat în casă împreună cu propriul ei sugar, un copilaș la fel de jegos ca și ea. Trebură să-l țină mult timp în apă caldă pentru a-l curăța de jegul lipit de fund, iar pe femeie să o scalde în apă cu leșie ca să o scape de păduchi. Ambii copilași, Eliza și plodul doicii, se topeau de colici și de o diaree verzuie în fața căreia medicul de fami- lie și farmacistul se dovedeau neputincioși. Învinsă de plân- setul copiilor, care nu era doar de foame, ci și de durere și tristețe, Miss Rose plângea și ea. În cele din urmă, după trei zile, Mama Fresia interveni fără chef.

— Nu vedeți că femeia asta are țâțele putrede? Cumpărați o capră ca să hrăniți fata și dați-i ceai de scortșoară, altfel crapă până vineri, a bombănit.

Pe atunci Miss Rose abia o rupea în spaniolă, dar cu- vântul capră l-a înțeles, a trimis vizitiul să cumpere una și a gonit-o pe doică. De cum a venit animalul, indianca a pus-o pe fetiță direct sub ugerul umflat, spre oroarea lui Miss Rose, care nu mai văzuse un spectacol atât de josnic, dar laptele cald și infuziile de scortșoară au dres curând lucrurile; fata a încetat să mai plângă, a dormit șapte ore la rând și s-a trezit sugând aerul cu frenezie. După câteva zile avea expresia placidă a bebelușilor sănătoși și era clar că lua în greuta- te. Miss Rose a cumpărat un biberon când și-a dat seama că behăielile caprei din curte o făceau pe Eliza să caute imedi- at țâța. Nu voia să o vadă pe fetiță crescând cu convingerea

că animalul acela era mama ei. Colicile au fost printre puținele neplăceri pe care le-a avut Eliza în copilărie, tot ce a urmat a fost rezolvat încă de la primele simptome de ierburile și descântecelor Mamei Fresia, inclusiv teribila epidemie de pojar african adusă la Valparaíso de un marinar grec. Cât timp a durat pericolul, Mama Fresia îi puna pe timpul nopții o bucată de carne crudă pe buric și o lega strâns cu o bucată de lână roșie, secretul natural de a preveni o molipsire.

În anii care au urmat, Miss Rose a făcut din Eliza jucăria ei. Se distra ore întregi învățând-o să cânte și să danseze, recitând-i versuri pe care copila le memora fără efort, împletindu-i părul și îmbrăcând-o frumos, dar imediat ce apărea alt motiv de distracție sau o luau durerile de cap, o trimitea la bucătărie la Mama Fresia. Fetița a crescut între camera de croitorie și curțile din spate, vorbind engleza într-o parte a casei și un amestec de spaniolă și mapuche – idiomul indigen al doicii – în cealaltă, îmbrăcată și încălțată ca o ducesă în unele zile și, în altele, jucându-se cu găinile și cu câinii, desculță și îmbrăcată ca vai de ea cu un șorț de orfană. Miss Rose o prezenta la seratele ei muzicale, o ducea cu trăsura să bea ciocolată la cea mai bună cofetărie, la cumpărături sau în vizită pe vapoarele ancorate la chei, dar tot atât de bine putea petrece zile în șir scriind distrată în misterioasele ei caiete sau citind un roman, fără să se gândească deloc la protejată ei. Când își aducea aminte, fugea plină de căință după ea, o acoperea de sărutări, o îndopa cu bunătați și o îmbrăca din nou ca pe o păpușă ca s-o scoată la plimbare. A încercat să-i dea o educație cât mai vastă, fără a neglija podoabele și talentele pe care trebuia să le posede o domnișoară. Când Eliza a făcut mofturi în privința exercițiilor de pian, a apucat-o de mână și, fără a mai aștepta vizitiul, a târât-o douăsprezece străzi pe deal în jos până la o mănăstire. Pe un zid de chirpici cu o poartă mare de stejar cu nituri de fier se puteau citi niște litere decolorate de vântul salin: Casă de copii găsiți.

— Mulțumește fratelui meu și mie că te-am luat în grijă. Aici ajung bastarzii și copiii abandonati. Asta vrei?

Amuțită, fetița dădu din cap că nu.

— Atunci mai bine înveți să cânti la pian ca o fată ca lumea. Ai înțeles?

Eliza a învățat să cânte la pian fără talent și fără noblețe, dar datorită disciplinei a reușit la doisprezece ani să o acompanieze pe Miss Rose la seratele muzicale. Nu și-a pierdut îndemânarea, în ciuda lungilor perioade de nepractică, așa că după câțiva ani și-a putut câștiga traiul într-un bordel transhumant, rezultat care nu-i trecuse niciodată prin minte lui Miss Rose pe când se chinuia să o învețe sublima artă a muzicii.

Mulți ani mai târziu, într-o după-amiază liniștită, în timp ce bea ceai chinezesc și stătea de vorbă cu prietenul ei Tao Chi'en în grădina pe care o cultivau amândoi, Eliza conchise că englezoaica aceea aeriană i-a fost o mamă bună și îi era recunoscătoare pentru marile spații de libertate interioară pe care i le dăduse. Mama Fresia a fost cel de-al doilea stâlp al copilăriei. Se agăța de largile ei fuste negre, o însoțea la toate treburile și o înnebunea cu întrebările. Astfel a învățat legende și mituri indigene, să descifreze semnele animalelor și ale mării, să recunoască obiceiurile spiritelor și mesajele viselor, dar și să gătească. Mirosul ei neobosit o făcea să identifice ingrediente, ierburile și mirodenii cu ochii închiși și, așa cum ținea minte poeziile, nu uita nici cum se foloseau ele. În curând complicatele bucate creole ale Mamei Fresia și delicata patiserie a lui Miss Rose și-au pierdut orice mister. Poseda o vocație culinară rară, la șapte ani era în stare să curețe fără să se strâmbe o limbă de vacă sau să scoată măruntăiele unei găini, să frământa douăzeci de *empanadas* fără efort și să petreacă ore în șir curățând fasole și ascultând cu gura căscată legendele indigene pline de cruzime ale Mamei Fresia și versiunile ei destul de colorate despre viața sfinților.

Rose și fratele ei John fuseseră nedespărțiți încă din copilărie. Ea își petrecea iernile tricotându-i căpitanului veste și ciorapi, iar el avea grijă să-i aducă din fiecare călătorie valize pline de cadouri și cutii mari cu cărți, din care o parte ajungeau sub cheie în dulapul lui Rose. În calitate de stăpân al casei și de cap de familie, Jeremy era îndrituit să deschidă corespondența surorii sale, să-i citească jurnalul și să ceară un duplicat al cheilor pentru toată mobila ei, dar niciodată nu a avut pornirea să o facă. Jeremy și Rose aveau o relație domestică bazată pe seriozitate, aveau puține lucruri în comun, cu excepția dependenței reciproce care din când în când li se părea o formă secretă a urii. Jeremy plătea pentru tot ce avea ea nevoie, dar nu îi finanța capriciile și nici nu întreba de unde avea bani pentru fanteziile ei, presupunea că de la John. În schimb, ea conducea casa cu eficiență și stil, socotelile erau mereu limpezi și nu îl plictisea cu micile amănunte. Avea un gust sigur și o grație fără efort, aducea strălucire în viața amândurora iar prezența ei anula opinia foarte răspândită prin părțile acelea că un bărbat fără familie era o bestie.

— Natura bărbaților este sălbatică; este soarta femeilor să păstreze valorile morale și buna purtare, susținea Jeremy Sommers.

— Vai, frățioare! Și tu și eu știm că natura mea este mai sălbatică decât a ta, răspundea Rose în zeflema.

Jacob Todd, un roșcat carismatic și cu cel mai frumos glas de predicator care s-a auzit vreodată pe meleagurile astea, a debarcat la Valparaíso în 1843 cu un bagaj de trei sute de exemplare de biblie în spaniolă. Venirea lui nu a mirat pe nimeni: încă un misionar printre ceilalți mulți care mergeau peste tot predicând credința protestantă. Cu toate acestea, în cazul lui călătoria a fost rezultatul curiozității de aventurier, nu al fervorii religioase. Într-un moment de fanfaronadă proprie petrecăreților cu prea multă bere în corp, a pus pariul la masa de joc a clubului său de la Londra că era în stare să vândă biblii în orice loc de pe planetă.

Amicii l-au legat la ochi, au învățit un glob pământesc și degetul i s-a oprit pe o colonie a Regatului Spaniei, pierdută în partea inferioară a lumii, într-un loc în care nici unul din veseliile lui camarazi nu credea că ar exista viață. A descoperit repede că harta era depășită, colonia devenise independentă de mai bine de treizeci de ani și acum era orgolioasa Republică Chile, o țară catolică unde ideile protestante nu aveau trecere, dar pariul era făcut și el nu era dispus să dea înapoi. Era holtei, fără legături afective sau profesionale și extravaganța unui asemenea voiaj l-a atras imediat. Socotind trei luni la dus și trei la întors, navigând pe două oceane, proiectul se arăta de lungă durată. Aclamat de amicii săi, care i-au prezis un sfârșit tragic în mâinile papistașilor din țara aceea necunoscută și barbară, și cu ajutorul financiar al *Societății Biblice Britanice și Străine*, care i-a procurat bibliile și biletul de călătorie, a început lunga traversare cu vaporul spre portul Valparaíso. Pariul consta în a vinde bibliile și a se întoarce în termen de un an cu chitanță pentru fiecare. În arhivele bibliotecii a citit scrisori ale unor oameni iluștri, marinari și comercianți care fuseseră în Chile și descriau un popor metis de ceva mai mult de un milion de suflete și o geografie ciudată cu munți impresionanți, coaste abrupte, văi roditoare, păduri străvechi și ghețuri veșnice. Avea faima de a fi țara cea mai intolerantă în privința religiei din tot continentul american, asigurau cei care o vizitaseră. Totuși, misionari virtuoși încercaseră să răspândească protestantismul și, fără a ști boabă de spaniolă sau idiom al indienilor, au ajuns în sud, unde continentul se desface într-un șirag de insule. Unii au murit de foame, de frig sau, se bănuia, devorați de propriii lor credincioși. N-au avut o soartă mai bună nici în orașe. Simțul ospitalității, sfânt pentru chilieni, a fost mai tare decât intoleranța religioasă și, din politețe, li s-a permis să predice, dar nu prea erau băgați în seamă. Dacă veneau la predicile puținilor pastori protestanți o făceau cu aerul cuiva care asistă la un spectacol, amuzați de amănuntul că ar fi fost eretici. Dar